

СУДОУСТРІЙ ТА СУДОВА ПРАКТИКА; ПРАВООХОРОННІ ОРГАНИ; ПРОКУРАТУРА ТА АДВОКАТУРА

Ковальчук І.С.,

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури
Національного університету «Одеська юридична академія»

УДК 347.963(477)

DOI <https://doi.org/10.32845/2663-5666.2021.4.26>

ОСОБЛИВОСТІ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ПРОКУРОРІВ

Якість роботи будь-якого державного органу, в тому числі і правоохоронних органів, напряму залежить від кваліфікованості працівників відповідного органу. Особливо це стосується органів прокуратури, адже на прокурорів покладаються особливі функції, які притаманні лише цьому органу. Правильно організований порядок підвищення кваліфікації прокурорами своїх професійних навичок може забезпечити як більш якісну діяльність окремого прокурора, так і всієї системи органів прокуратури та попередити такі негативні явища, як професійна деформація і професійне вигорання, що своєю чергою впливає на кількість проступків (дисциплінарних, адміністративних та інших), які вчиняються прокурорами.

Європейський вектор розвитку української держави викликав необхідність зміни в правовому регулюванні органів прокуратури, як наслідок, в 2014 році було прийнято Закон України «Про прокуратуру», який був покликаний наблизити систему органів прокуратури до європейських стандартів, оновити прокурорські кадри, які мають стати високопрофесійним та необхідним рівнем етично-моральних і ділових якостей, тобто відповідати вимогам українського суспільства та завданням, які перед ними ставляться державою.

Стан дослідження питання. Питанням підвищення кваліфікації прокурорів присвячені роботи таких вітчизняних учених: М. Бурбика, Є. Блажівського, А. Виноградова, С. Винокурова, В. Долежана, О. Дупака, М. Косюти, В. Кравчука, П. Каркача, В. Малюги, І. Марочкіна, М. Мичка, В. Мурзи, С. Подкопаєва, Н. Рибалки, М. Руденка, В. Рябцева, О. Смірнова, В. Сухоноса, Г. Середи, В. Тихого, О. Толочка, П. Шумського та інших.

Метою статті є дослідження порядку підвищення кваліфікації прокурорами в теоретичному та практичному аспектах.

Виклад основного матеріалу. Відповідно до статті 19 Закону України «Про прокуратуру» прокурор повинен вдосконалювати свій професійний рівень шляхом підвищення своєї кваліфікації [1].

Правова основа та порядок організації та проведення підвищення кваліфікації прокурорів закріплені в Положенні про систему підвищення кваліфікації прокурорів, затвердженому наказом Генерального прокурора України від 15 червня 2021 [2]. Основоположними засадами (принципами) підвищення кваліфікації прокурорів є:

- 1) обов'язковість;
- 2) постійність;
- 3) періодичність;
- 4) диференційованість;
- 5) практична спрямованість;
- 6) інноваційність та врахування вітчизняного

і міжнародного досвіду.

Натепер виділяється вичерпний перелік форм підвищення кваліфікації прокурорів, який складається з таких п'яти основних елементів, як:

- 1) самостійне навчання (самоосвіта);
- 2) стажування в органі прокуратури вищого рівня;
- 3) участь у семінарах та інших колективних формах навчання;
- 4) підготовка (навчання) у Тренінговому центрі прокурорів України;
- 5) тренерська (викладацька) діяльність у Тренінговому центрі прокурорів України;
- 6) наукова діяльність.

Самостійне навчання (самоосвіта) є основоположною формою підвищення кваліфікації прокурорів, адже для виконання ними своїх професійних обов'язків вони повинні орієнтуватися у чинному законодавстві, яке зазнає постійних змін. Самостійне навчання за своєю природою є безперервним процесом, який

повинен тривати, допоки прокурор перебуває на своїй посаді, і полягає у самостійному отриманні нових компетентностей, навичок, умінь та знань, які своєю чергою повинні стати основою розвитку прокурора як висококваліфікованого фахівця, і необхідні для виконання ним своїх професійних та службових обов'язків.

Самоосвіта передбачає, що у своїй повсякденній діяльності прокурор повинен обов'язково опрацьовувати нормативно-правові акти, відслідковуючи зміни, які в них закріплюються. Вивчати рішення Конституційного Суду України та Європейського суду з прав людини, адже їхні рішення застосовуються у разі винесення рішення вітчизняними судами. Приділяти особливу увагу актам Генерального прокурора та керівників обласних прокуратур, оскільки в цих корпоративних нормативно-правових актах закріплюються норми, які є обов'язковими для виконання. Також важливим у самостійному навчанні є опрацювання прокурорської та судової практики, адже це допоможе прокурору відслідкувати, як йому потрібно будувати свою роботу для оптимального виконання ним службових обов'язків.

Наступним видом підвищення кваліфікації прокурорів є стажування в органі прокуратури вищого рівня. Така форма підвищення кваліфікації прокурорів полягає в практичному ознайомленні з досвідом, ефективними формами і методами роботи органів прокуратури, підвищення фахового рівня прокурора, усунення недоліків та помилок у службовій діяльності, а також поглибленого та всебічного вивчення ділових і особистих якостей, організаторських здібностей прокурора [2]. Стажування насамперед проходять прокурори, які працюють на своїх посадах короткий проміжок часу або були переведені на інший напрям роботи. Така форма підвищення кваліфікації передбачається для прокурорів обласних та окружних прокуратур і проводиться відповідно до плану роботи Офісу Генерального прокурора та обласних прокуратур, який затверджується на початку кожного календарного року. Стажування в органах прокуратури вищого рівня може тривати від п'яти до десяти робочих днів, що визначається відповідно до плану стажування, який складається керівником відповідного підрозділу прокуратури, де прокурор буде проходити стажування, та затверджується керівником прокуратури або одним із його заступників відповідно до розподілу обов'язків. У результаті стажування прокурор повинен отримати як практичні, так

і теоретичні навички, які йому необхідні для виконання своїх посадових обов'язків. Після закінчення стажування його результати обговорюються на оперативній нараді і складається характеристика, яка потім долучається до особової справи прокурора, який проходив стажування.

Наступним видом підвищення кваліфікації прокурорів є участь у семінарах та інших колективних формах навчання. Такий вид підвищення кваліфікації прокурорів полягає у розширенні та поглибленні професійних знань прокурорів, формування умінь та навичок застосування їх на практиці, зокрема шляхом ознайомлення з досвідом та ефективними методами роботи, оптимальними способами вирішення наявних проблемних питань, фахового обговорення актуальних питань, які безпосередньо стосуються прокурорської практики [2].

До такого виду підвищення кваліфікації належать семінари, вебінари, науково-практичні конференції та інші форми.

Семінари поділяються на такі основні види, як: галузеві, міжгалузеві та міжвідомчі. В рамках семінару обговорюються конкретні теми, які пов'язані з одним із напрямів прокурорської діяльності, досліджуються теоретичні та практичні проблеми, визначаються шляхи їх вирішення та удосконалення роботи прокурора в рамках цього напрямку прокурорської діяльності, а також відбувається обмін досвідом та знаннями.

Науково-практичні конференції проводяться з актуальних на сьогодні питань для органів прокуратури, таких, наприклад, як реформа органів прокуратури, порядок організації та діяльності органів прокуратури та інших питань, які пов'язані з удосконаленням організації та діяльності системи органів прокуратури. В рамках науково-практичної конференції прокурор має можливість ознайомитися з новими науковими дослідженнями та обмінятися досвідом з учасниками конференції.

Наступним видом підвищення кваліфікації прокурорів є навчання у Тренінговому центрі прокурорів України. Такий вид підвищення кваліфікації прокурорів проводиться у формі тренінгів і полягає в отриманні нових знань та удосконаленні уже наявних професійних навичок і компетентностей прокурора. Цей вид підвищення кваліфікації прокурорів є обов'язковим для прокурорів усіх рівнів і проводиться не рідше одного разу на чотири роки. Навчання у Тренінговому центрі прокурорів України

може проходити у таких форматах, як очне, заочне та дистанційне навчання.

Усі тренінгові курси для прокурорів розробляються працівниками Тренінгового центру прокурорів України з урахуванням специфіки напрямів прокурорської діяльності та затверджуються заступником Генерального прокурора України. Весь каталог тренінгових курсів для прокурорів та календарний план проведення тренінгів міститься на офіційному сайті Тренінгового центру прокурорів України.

Для того щоб прокурору взяти участь у тренінгу, йому потрібно зареєструватися на онлайн-платформі професійного розвитку та вибрати необхідний йому тренінговий курс. Після чого Тренінговим центром прокурорів України опрацьовуються всі подані заявки на такий тренінговий курс і надсилається прокурору підтвердження про його успішну реєстрацію в тренінговому курсі, надаються необхідні матеріали для підготовки. У процесі підбору учасників тренінгу перевага надається тим прокурорам, які не брали участь у підготовці у Тренінговому центрі прокурорів України у відповідному календарному році. Якщо тренінговий курс передбачає роботу в очній формі, тоді для направлення прокурора на навчання видається наказ, який видається керівником відповідної прокуратури на основі звернення директора Тренінгового центру прокурорів України. Якщо прокурор успішно пройшов тренінговий курс, тоді йому видається сертифікат про проходження тренінгового курсу.

Наступним видом підвищення кваліфікації прокурорів є тренерська діяльність прокурора у Тренінговому центрі прокурорів України, яка полягає у здійсненні комплексу заходів щодо розробки, підготовки та проведення тренінгового курсу для прокурорів. Для того щоб прокурору стати тренером у Тренінговому центрі прокурорів України, необхідно пройти відповідний відбір. Прокурори, які пройшли відбір, можуть відряджатися до Тренінгового центру

Ковальчук І.С. ОСОБЛИВОСТІ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ПРОКУРОРІВ

У цій статті проведено ґрунтовне дослідження порядку проведення підвищення кваліфікації прокурорів. Підвищення кваліфікації прокурорів є невід'ємним складником професійної діяльності прокурора, оскільки покликане стимулювати його у професійному розвитку та виробленні в нього необхідних навичок та якостей. Підвищення кваліфікації є прямим обов'язком кожного прокурора незалежно від посади, яку він обіймає в органах прокуратури, адже лише таким чином він може отримати нові знання та удосконалити уже наявні навички та компетентності, необхідні для виконання останнім функцій та завдань, які на нього покладаються чинним законодавством. Підвищення кваліфікації прокурорів базується на таких основних засадах, як обов'язковість, постійність, періодичність, диференційованість, практична спрямованість, інноваційність та врахування вітчизняного і міжнародного досвіду. Відповідно до чинного законодавства на сьогодні виділяються такі форми підвищення кваліфікації прокурорів, як: самостійне навчання (самоосвіта);

прокурорів України на постійній основі (терміном до одного року з можливістю подовження цього терміну) або для проведення окремого тренінгового курсу.

Останнім видом підвищення кваліфікації прокурорів є наукова діяльність. Наукова діяльність вважається підвищенням кваліфікації, якщо прокурор:

– результати своїх наукових досліджень опублікував (тези наукових повідомлень, наукові статті в наукових фахових виданнях) чи оприлюднив (виступ на науковій конференції, семінарі, круглому столі);

– захистив дисертацію на здобуття наукових ступенів доктора філософії в галузі права чи доктора наук.

Наукова діяльність може вважатися формою підвищення кваліфікації прокурора, якщо тема його наукових досліджень, публікацій курсів (тем), виступів тощо безпосередньо стосується сфери діяльності органів прокуратури. Про результати наукової діяльності та здобуття наукових ступенів прокурор невідкладно повідомляє кадровий підрозділ відповідного органу прокуратури з наданням копій підтверджуючих документів для долучення до його особової справи [2].

Висновки. Підвищення кваліфікації прокурорів є прямим обов'язком кожного прокурора, адже покликане виробити в нього нові та закріпити вже наявні якості та компетентності, які необхідні йому для виконання функцій та завдань, які покладено на систему органів прокуратури.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Про прокуратуру : Закон України № 1697-VII від 14 жовтня 2014 року. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 2–3. Ст. 1–2. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1697-18>.
2. Положення про систему підвищення кваліфікації прокурорів : затверджено наказом Генерального прокурора України від 15 червня 2021 року № 200. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0200905-21#Text>.

стажування в органі прокуратури вищого рівня; участь у семінарах та інших колективних формах навчання; підготовка (навчання) у Тренінговому центрі прокурорів України; тренерська (викладацька) діяльність у Тренінговому центрі прокурорів України; наукова діяльність. Слід зазначити, що такий перелік форм підвищення кваліфікації прокурорів вичерпний і не передбачає інших видів підвищення кваліфікації прокурорських працівників. Кожна окрема форма підвищення кваліфікації прокурора має свої особливості проведення та порядок отримання позитивних результатів, таких як професійний ріст прокурора та розвиток його ділових та моральних якостей. Кожна з вищезазначених форм покликана виробити у прокурора необхідні навички для якісного виконання ним покладених на нього обов'язків та попередити такі негативні наслідки, як професійна деформація та професійне вигорання. Хоча чинним законодавством не передбачено, але, виходячи зі змісту норм, можна дійти висновку, що обов'язковою для всіх прокурорів формою підвищення кваліфікації є самостійне навчання, адже фактично кожний прокурор щоденно стикається з необхідністю відслідковувати зміни, які відбуваються у чинному законодавстві для належного виконання ним своїх професійних обов'язків.

Ключові слова: прокурор, органи прокуратури, підвищення кваліфікації, самоосвіта, навчання.

Kovalchuk. I.S. FEATURES OF ADVANCED TRAINING OF PROSECUTORS

The article conducts a thorough study of the procedure for training prosecutors. Professional development of prosecutors is an integral part of the professional activity of the prosecutor, as it is designed to stimulate his professional development and develop the necessary skills and qualities. Advanced training is a direct responsibility of every prosecutor, regardless of the position he holds in the prosecutor's office, because only in this way he can gain new knowledge and improve existing skills and competencies needed to perform the latest functions and tasks assigned to him by law. The training of prosecutors is based on such basic principles as mandatory, consistent, periodic, differentiated, practical, innovative and taking into account domestic and international experience. According to the current legislation, the following forms of professional development of prosecutors are distinguished today, namely: independent training (self-education); internship in the highest level prosecutor's office; participation in seminars and other collective forms of education; training at the Training Center of Prosecutors of Ukraine; coaching (teaching) activities in the Training Center of Prosecutors of Ukraine; research activities. It should be noted that this list of forms of professional development of prosecutors is exhaustive and does not provide for other types of professional development of prosecutors. Each form of professional development of the prosecutor has its own peculiarities and procedure for obtaining positive results, such as professional growth of the prosecutor and the development of his business and moral qualities. Each of the above forms is designed to develop in the prosecutor the necessary skills for the quality of his duties and to prevent such negative consequences as professional deformity and burnout. Although the current legislation does not provide, based on the content of the rules, it can be concluded that mandatory training for all prosecutors is self-study, because in fact each prosecutor is faced daily with the need to monitor changes in current legislation for proper implementation, their professional responsibilities.

Key words: prosecutor, prosecutor's offices, advanced training, self-education, training.